

4. Aneksy

Aneks 1. Słownik

Słownik zawiera najważniejsze terminy fachowe użyte w tekście poradnika, dostępne przeważnie wyłącznie w specjalistycznych słownikach i podręcznikach. W przypadku, gdy określony wyraz występuje w języku potocznym, tu podano tylko jego znaczenie stosowane w naukach przyrodniczych i użyte w konkretnym kontekście.

Uwaga

Siedliska przyrodnicze w rozumieniu Dyrektywy Siedliskowej (i w ślad za nią Ustawy o ochronie przyrody) są to „obszary lądowe lub wodne wyodrębnione w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne, zarówno całkowicie naturalne, jak i półnaturalne”.

Termin „siedlisko” pojawiający się w niektórych hasłach słownika jest stosowany w innym znaczeniu niż „siedlisko przyrodnicze”. Zgodnie z definicją stosowaną w ekologii siedlisko jest to całość warunków abiotycznych (wodnych, glebowych, klimatycznych), niezależnych od biocenozy. Z każdym typem siedliska, zależnym od kombinacji czynników abiotycznych, jest związana pewna liczba ekosystemów (mniejsza lub większa, zależnie od lokalnych warunków abiotycznych i działalności człowieka). Siedlisko przekształcone przez biocenozę nazywane jest biotopem.

Abiotyczny – nieożywiony element środowiska (np. woda, osady).

Acidofity (acydofity) – rośliny kwasolubne, występujące na podłożu kwaśnym.

Agregacja – (w odniesieniu do roślinności) skrajnie uproszczona fitocenoza, tworzona przez osobniki jednego gatunku.

Allochtoniczny – obcy, przeciwieństwo autochtonicznego = rodzimego (np. gatunek, zbiorowisko, substancje docierające do ekosystemu z zewnątrz).

Amplituda ekologiczna – zakres warunków środowiskowych, w jakich występuje gatunek (zbiorowisko roślinne).

Antropofity – gatunki obce naturalnej (rodzimej) florze danego terenu; należą do nich gatunki, które powstały dzięki człowiekowi, przywędrowały dzięki niemu albo przetrwały na siedliskach antropogenicznych.

Antropogeniczny – będący wynikiem działalności człowieka.

Antropopresja – ogół bezpośrednich i pośrednich działań człowieka prowadzących do różnorodnych (negatywnych lub pozytywnych) zmian w środowisku przyrodniczym.

Asocjacja roślinna – zespół roślinny (→).

Atlantycki (gatunek, element, zespół roślinny itp.) – → element atlantycki, atlantyckie zbiorowisko.

Azonalny (niestrefowy) – niezwiązany z określoną strefą klimatyczno-roślinną, występujący w różnych stre-

fach na właściwych dla siebie, często skrajnych siedliskach (np. roślinność wodna, solniskowa).

Auksochoryczne zbiorowiska – zbiorowiska roślinne rozprzestrzeniające się pod wpływem człowieka.

Autogeniczne zbiorowiska – zbiorowiska roślinne powstałe pod wpływem czynników całkowicie niezależnych od człowieka; należą do nich z. pierwotne i z. naturalne (→).

Autekologia – dział ekologii zajmujący się badaniem zależności między organizmem lub gatunkiem a środowiskiem.

Biocenoza – ogół populacji roślinnych (fitocenozy) i zwierzęcych (zoocenozy) żyjących w określonym ekosystemie.

Biogenne pierwiastki → biogeny.

Biogeny (nutrienty, biopierwiastki) – pierwiastki chemiczne niezbędne do życia, które wchodzą w skład organizmów i uczestniczą w przebiegu procesów życiowych. Dzielą się na makroelementy (azot, fosfor, potas, wapń, żelazo, magnez) i mikroelementy (m.in. cynk, miedź, sód, selen, krzem).

Biogeochemia – nauka o krążeniu pierwiastków i związków chemicznych w krajobrazie.

Biogrupa – grupa drzew powiązana ekologicznymi współzależnościami, tworząca jednostkę biologiczną, wyodrębniającą się wyraźnie w lesie lub też utrzymująca się powyżej zwartej, górnej granicy lasu.

Biomasa – masa organizmów żyjących w ekosystemie lub na jednostkę powierzchni/objętości (np. osobników, populacji, całkowita).

Bioróżnorodność (różnorodność biologiczna) – różnorodność form i struktur żywej materii; dotyczy trzech poziomów organizacji przyrody i obejmuje: różnorodność wewnątrzgatunkową (genetyczną i populacyjną), różnorodność gatunkową i różnorodność ekosystemów.

Biotop – nieożywiona część ekosystemu, środowisko życia konkretnej biocenozy – zespół czynników abiotycznych, które są przekształcane przez tę biocenozę.

Biotyczny – ożywiony (o elemencie ekosystemu – roślinach, zwierzętach).

Biochora – wycinek przestrzeni zajętej przez jedną fitocenozę

Bryoflora (brioflora) – flora mszaków (→)

Butwina (próchnica surowa, próchnica nadkładowa) – poziom próchniczny utworzony ze słabo rozłożonych szczątków organicznych, występujący w postaci brunatnej masy pod ściółką właściwą, głównie w lasach iglastych.

Byliny – wieloletnie rośliny zielne (→), które na zimę tracą całkowicie lub częściowo pędy nadziemne i odnawiają się z pąków podziemnych lub zimujących przy powierzchni ziemi.

Charakterystyczny gatunek – gatunek znajdujący optymalne warunki życia (wyrażone najczęstszym występowaniem, najlepszym rozwojem itp.)

w określonym syntaksonie (→), często wyłącznie w nim występujący.

Chasmofity – wyspecjalizowane ekologicznie gatunki roślin, rosnące głównie lub wyłącznie w szczelinach skalnych (zarówno skał wapiennych, jak i krzemianowych).

Czynnik edaficzny – pojęcie z zakresu ekologii roślin, dotyczące wymagań glebowych rośliny lub zbiorowiska roślinnego (→).

Czynnik orograficzny – w ekologii roślin pojęcie obejmujące zakres wysokości, rzeźby terenu i ekspozycji.

Degeneracja – uproszczenie lub rozchwianie struktury i funkcji ekosystemu lub fitocenozy (→), zwykle pod wpływem działań człowieka, inwazji gatunku obcego itp.

Deluwium (mn. deluwia) – materiał glebowy zmyty ze zboczy i osadzony u ich podnóży.

Deluwialny – powstały z deluwii.

Deniwelacja – różnica wysokości pomiędzy punktem najwyższym położonym na danym terenie a jego punktem najniższym.

Denudacja – proces niszczenia wyniosłości oraz wyrównywania powierzchni Ziemi wskutek m.in. erozji, wietrzenia, sputkiwania.

Diaspory – twory (tj. nasiona, zarodniki, rozmnóżki wegetatywne) umożliwiające przemieszczanie się rośliny na odległość.

Dysjunkcja – przerwa w zasięgu (obszarze występowania) gatunków roślin lub zwierząt.

Epifityczny – rosnący na innych roślinach, np. na gałęziach drzew.

Fenologia – nauka o rytmice sezonowej przyrody.

Edaficzne (warunki) – warunki pokarmowe.

Ekoklimat (jaskiń) – 1. zespół czynników klimatycznych warunkujących życie zwierząt i roślin w jaskiniach. 2. zespół warunków klimatycznych w bezpośrednim otoczeniu organizmu.

Ekosystem – układ obejmujący wszystkie organizmy żywe żyjące na określonym obszarze (biocenozę), materię organiczną i środowisko nieożywione (biotop). Biocenoza i biotop powiązane są funkcjonalnie poprzez obieg materii i przepływ energii.

Ekoton – przejściowy pas między dwoma ekosystemami, w którym występują elementy obu z nich.

Ekotyp – populacja w obrębie gatunku, w wyniku ewolucji przystosowana do specyficznych warunków środowiskowych.

Ekstrazonalny – obcy dla danej strefy klimatyczno-roślinnej, występujący w jej obrębie tylko w specjalnych warunkach, właściwy dla innej strefy.

Element atlantycki – pojęcie z zakresu fitogeografii, dotyczące zasięgu występowania gatunku lub zbiorowiska obejmującego obszary w bezpośredniej strefie oddziaływania klimatu atlantyckiego. W Europie element atlantycki najliczniej reprezentowany jest w zachodniej i północno-zachodniej części kontynentu.

Element borealny – pojęcie z zakresu fitogeografii, dotyczące zasięgu występowania gatunku lub zbiorowiska obejmującego obszary w strefie oddziaływania klimatu borealnego. W Europie element borealny najliczniej reprezentowany jest w północnej i północno-wschodniej części kontynentu.

Element kontynentalny – pojęcie z zakresu fitogeografii, dotyczące zasięgu występowania gatunku lub zbiorowiska obejmującego obszary w bezpośredniej strefie oddziaływania klimatu kontynentalnego. W Europie element kontynentalny najobficiej reprezentowany jest we wschodniej i środkowo-wschodniej części kontynentu.

Element sarmacki – pojęcie z zakresu fitogeografii, dotyczące zasięgu występowania gatunku lub zbiorowiska obejmującego obszary Wyżyny Lubelskiej i zachodniej Ukrainy.

Element subatlantycki – pojęcie z zakresu fitogeografii, dotyczące zasięgu występowania gatunku lub zbiorowiska obejmującego obszary w strefie oddziaływania klimatu atlantyckiego sięgającego w głąb kontynentu. W Europie element subatlantycki najliczniej reprezentowany jest w zachodniej i środkowo-zachodniej części kontynentu.

Element subkontynentalny – pojęcie z zakresu fitogeografii, dotyczące zasięgu występowania gatunku lub zbiorowiska obejmującego obszary w słabszej strefie oddziaływania klimatu kontynentalnego. W Europie element subkontynentalny najliczniej reprezentowany jest w środkowo-wschodniej części kontynentu.

Endemit (gatunek endemiczny) – gatunek rośliny lub zwierzęcia, o zasięgu ograniczonym do ściśle określonego, zazwyczaj niewielkiego obszaru.

Endogeniczny – wyrastający lub pochodzący z całego organizmu lub systemu, w przypadku jaskiń ze środowiska podziemnego.

Epigeniczny – prowadzący życie na powierzchni, w przypadku jaskiń poza środowiskiem jaskiniowym.

Erozja – mechaniczne niszczenie powierzchni Ziemi (skał, gleby) połączone z usuwaniem zerodowanego materiału, powodowane głównie przez wody (m.in. erozja rzeczna, abrazja) i wiatr (m.in. deflacja).

Eutrofilny – organizm wymagający żyznych, bogatych w składniki odżywcze siedlisk.

Eutrofizacja – wzrost żyzności, proces nagromadzania się substancji pokarmowych, głównie azotu i fosforu.

Fanerofity – rośliny jawnopączkowe, wg form życiowych Raunkiaera, rośliny o pączkach odnawiających umieszczonych wysoko na pędach nadziemnych; do fanerofitów zalicza się większość gatunków drzew i krzewów liściastych.

Fitocenoza, płat – realnie istniejące zbiorowisko roślinne będące częścią konkretnego ekosystemu.

- Fitofilny** – gatunek zwierzęcy żyjący w zbiorowiskach roślinnych.
- Fitogeografia** (=geografia roślin) – nauka o rozmieszczeniu geograficznym roślin i ich zbiorowisk oraz o prawach rządzących tym rozmieszczeniem.
- Flora** – ogół gatunków roślin żyjących na jakimś obszarze.
- Geofity** – rośliny ziemnopączkowe, czyli takie, których pąki zimują pod powierzchnią ziemi; w naszej florze rośliny z podziemnymi kłączami, cebulami i bulwami.
- Generatywny** (osobnik) – zdolny do rozmnażania, będący w fazie kwitnienia, owocowania lub rozsiewania nasion.
- Gleba szkieletowa** – gleba z dużą zawartością odłamków skalnych.
- Gołoborze** – rumowisko skalne na zboczu góry.
- Heliofity** – rośliny światłoządne, wymagające pełnego oświetlenia słonecznego.
- Hibernacja** – stan organizmu pozwalający przetrwać niekorzystną porę roku (zimę) poprzez spowolnienie wszystkich procesów życiowych.
- Hibernakulum** – miejsce gdzie odbywa się hibernacja.
- Higrofilny** – pojęcie z zakresu ekologii roślin, dotyczące wymagań wilgotnościowych rośliny lub zbiorowiska. W tym wypadku pojęcie to oznacza, że gatunek do swojego rozwoju wymaga dużej wilgotności.
- Hypogeniczny** – obligatoryjnie żyjący w środowisku podziemnym (troglobiont).
- Juvenilny** (osobnik) – będący w fazie młodocianej, różniący się często pokrojem od osobnika dorosłego, niezdolny jeszcze do rozmnażania, niewykształcający pędów generatywnych z nasionami.
- Kadłubowe zbiorowiska** – zbiorowiska zubożałe florystycznie, najczęściej na skutek silnej, jednostronnej antropopresji, pozbawione gatunków charakterystycznych i często wskutek tego niedające się zaklasyfikować do określonego zespołu, a jedynie do jednostek wyższej rangi (związku lub nawet rzędu).
- Kalcyfity** – rośliny wapieniolubne, występujące na glebach o dużej zawartości związków wapnia.
- Kenofity** – gatunki obce naturalnej florze danego terenu, przybyte po XV wieku.
- Klasa zespołów** – wysoka jednostka systematyki zbiorowisk roślinnych, często odpowiadająca także podstawowym grupom ekologicznym zbiorowisk roślinnych, jak np. bory, olsy, łąki.
- Klimaks** – hipotetyczne stabilne zbiorowisko typowe dla lokalnego klimatu, będące ostatecznym stadium sukcesji (jest to jedna z wielu definicji stosowanych w literaturze; w niniejszym przewodniku pojęcie jest stosowane zgodnie z powyżej cytowaną definicją).
- Kontynentalizacja** – zmiana klimatu w gradiencie czasowym lub geograficznym, polegająca na dominacji cech klimatu kontynentalnego (ostre zimy, suche i gorące lata).
- Kontynentalny** (gatunek, element, zespół roślinny itp.) → element kontynentalny.
- Korytarz ekologiczny** – obszar umożliwiający migrację roślin, zwierząt lub grzybów. K.e. ma zazwyczaj kształt wydłużony. Funkcję k.e. często pełnią doliny rzeczne.
- Krzewinka** – roślina wieloletnia o zdrewniałych pędach, nieprzekraczająca 0,5 metra wysokości, często o licznych rozgałęzieniach i płożących pędach.
- Kserofilny** – „lubiący susze” – o gatunku, a także o zbiorowisku roślinnym złożonym z kserofitów (→).
- Kseromorficzny** (gatunek) – przystosowany do życia na siedliskach suchych dzięki wydajnemu gospodarowaniu wodą przez obniżenie transpiracji lub dzięki magazynowaniu wody w różnych organach np. w łodygach, liściach lub korzeniach.
- Ksenospontaniczne zbiorowiska** – zbiorowiska antropogeniczne opanowujące siedliska niezdegradowane lub nieznacznie zdegradowane; w przeważającej części zbudowane z gatunków obcych, które wypierają składniki zastanego zbiorowiska.
- Kserofit** – roślina związana ze środowiskiem suchym, odporna na susze.
- Lichenoflora** – flora porostów.
- Litosole** – gleby inicjalne skaliste, szkieletowe, wytworzone ze skały masywnej; na ogół w górach.
- Malakofauna** – fauna mięczaków.
- Martwica wapienna** – osadowa skała wapienna pochodzenia chemicznego powstająca w wyniku wytrącania się węglanu wapnia z wód pod wpływem zmiany warunków fizyko-chemicznych.
- Mezofilny** (gatunek, zbiorowisko roślinne) – występujący w środowisku o umiarkowanym natężeniu czynników ekologicznych (np. temperatury, wilgotności).
- Mikrorelief** – niewielkie różnicowanie (często lokalne) rzeźby terenu na powierzchni większych jednostek geomorfologicznych.
- Mszaki** – grupa roślin, w skład której wchodzi mchy właściwe, mchy torfowce i wątrobowce.
- Naturalne zbiorowisko** – zbiorowisko, które powstało z gatunków rodzimych bez udziału człowieka; uległo wpływom gospodarki człowieka, ale zachowało swój pierwotny skład florystyczny.
- Neofity, neofityzacja** – gatunki obcego pochodzenia, przybyte po XV wieku, trwale zadomowione na pierwotnych siedliskach, wchodzące do zbiorowisk naturalnych. Neofityzacja – jedna z form degeneracji zbiorowisk roślinnych, polegająca na wkraczaniu i zadomawianiu się obcych gatunków w zbiorowiskach naturalnych.
- Neofity** – preferujący podłoże o obojętnym odczynie.
- Nisza źródłiskowa** (cyrk źródłiskowy) – półkoliste zagłębienie w zboczu powstałe w wyniku erozyjnej działalności wód źródłiskowych wypływających w jego obrębie.

- Nitrofilny** – pojęcie z zakresu ekologii roślin, dotyczące wymagań troficznych rośliny lub zbiorowiska. W tym wypadku pojęcie to oznacza, że gatunek do swojego rozwoju wymaga dużej ilości azotu w glebie.
- Nitrofit** – gatunek występujący i preferujący do życia i rozwoju miejsca o dużym stężeniu azotu w glebie.
- Nutrienty** → biogeny.
- Ochrona bierna** – ochrona prowadzona bez stosowania zabiegów.
- Ochrona *ex situ*** – ochrona roślin i zwierząt drogą przeniesienia ich w inne miejsce: do ekosystemów zastępczych, w których mogą żyć w warunkach naturalnych, lub do środowisk sztucznie stworzonych (np. ogrodów botanicznych), w których wymagają stałej opieki człowieka. Należą tu także banki nasion i banki genów.
- Ochrona *in situ*** – ochrona roślin i zwierząt w miejscu ich naturalnego występowania.
- Ochrona ścisła** (całkowita, zupełna) – zakaz wszelkiej ingerencji w warunki życia organizmów i funkcjonowanie ekosystemów na obszarze chronionym.
- Ochrona zachowawcza** – rodzaj ochrony biernej, lecz w odróżnieniu od ochrony ścisłej dopuszczającej możliwość ingerencji.
- Okrajek** – pas roślinności zielnej na skraju lasu.
- Oligotroficzny** – ubogi w substancje pokarmowe.
- Orograficzny** → czynnik orograficzny.
- Perdochoryczne zbiorowiska** – zbiorowiska naturalne, utrzymujące się na siedliskach niezdegradowanych, zmniejszające swój areal pod wpływem gospodarki człowieka.
- Pierwotne zbiorowiska** – zbiorowiska roślinne powstałe z gatunków rodzimych, bez śladów degeneracji spowodowanej działalnością człowieka.
- Piętro alpejskie** (piętro halne) – pas roślinności w wysokich górach (zwykle powyżej 1600–1800 m n.p.m.), w którym dominują wysokogórskie murawy. W Polsce wytworzyło się tylko w Tatrach, na Babiej Górze i w Karkonoszach.
- Piętro subalpejskie** (piętro kosodrzewiny) – pas roślinności górskiej o charakterze przejściowym między lasami górnego regla a murawami piętra alpejskiego. W Tatrach na wysokości 1550–1850 m n.p.m., w pozostałych górach niżej. W naszych warunkach dominują w nim zarośla kosodrzewiny (w Karpatach Zachodnich i w Sudetach) lub zarośla olchy kosej, jarzębiny i wierzby śląskiej (Bieszczady).
- Piętro subniwalne** (piętro turniowe) – pas roślinności wysokogórskiej ponad piętrem halnym; w Polsce tylko w Tatrach powyżej 2200–2300 m n.p.m.; tworzą je niewielkie płyty luźnych muraw naskalnych i porostów.
- Plecha** – wegetatywne ciało glonów, śluzowców, grzybów lub porostów.
- Podzespół** – syntakson hierarchicznie niższy od zespołu, wyróżniany na podstawie obecności pewnych gatunków (wyróżniających) jako odzwierciedlenia odrębności lokalnosiedliskowych lub regionalnych.
- Półnaturalne zbiorowiska** – zbiorowiska powstałe wskutek działalności człowieka, zbudowane z gatunków rodzimych, z niewielkim udziałem gatunków obcych, które jednak nie wykazują redukcijnego stosunku do innych składników zbiorowiska.
- Przemysłowa gospodarka wodna** – pojęcie z zakresu gleboznawstwa, obejmujące opis sposobu zaopatrywania gleby w wodę. Ten typ gospodarki wodnej występuje głównie na glebach piaszczystych i piaszczakach i polega na pionowym ruchu wody w dół (przemycaniu gleb).
- Ranker** – pojęcie z zakresu gleboznawstwa oznaczające typ gleby mineralnej, słabo wykształconej.
- Refugium** (ostoja) – obszar (zwykle niewielki), na którym dzięki korzystnym warunkom mogły przetrwać rośliny lub zwierzęta, które gdzie indziej wyginęły.
- Relikt, reliktowy** – gatunek rośliny lub zwierzęcia zachowany w danym regionie na ograniczonym, zwykle niedużym obszarze; niegdyś szerzej rozmieszczony; określenie zwykle stosuje się w odniesieniu do populacji, które przetrwały w okresie zlodowaceń; najczęściej w wysokich położeniach górskich.
- Regeneracja** – w odniesieniu do zbiorowisk roślinnych: proces spontanicznej odbudowy zbiorowiska, które wcześniej uległo procesowi degeneracji, czyli zniekształceniom polegającym na zaburzeniach struktury i funkcji oraz wymianie składu florystycznego.
- Roślinność** – ogół zbiorowisk roślinnych występujących na pewnym obszarze.
- Rośliny naczyniowe** – rośliny posiadające wyspecjalizowaną tkankę do przewodzenia wody (należą tu paprotniki i rośliny nasienne).
- Rośliny zielne** – rośliny o łodygach niezdrewniałych.
- Różnorodność biologiczna** – zob. bioróżnorodność.
- Runo** – dwie najniższe warstwy zbiorowiska leśnego: warstwa zielna (ziół) oraz warstwa porostowo-mszysta (przyziemna).
- Sarmacki** → element sarmacki.
- Seralny** – przejściowy; o zbiorowisku roślinnym: stanowiący nietrwałe stadium sukcesji (zbiorowisko seralne).
- Siewka** – młody osobnik rośliny. Pojęcie dotyczy zwłaszcza roślin drzewiastych i oznacza młodą roślinę z liścieniami, w pierwszym roku życia, po wykiełkowaniu.
- Soliflukcja** – powolne osuwanie się (spętywanie) zwierteliny nasyconej wodą po przemarzniętym podłożu na stoku; zjawisko obserwowane w wysokich górach i w obszarach polarnych.
- Spływ powierzchniowy** – spływ wody opadowej lub roztopowej po powierzchni stoku (na powierzchni gruntu).

- Spływ śródpokrywowy** – powolny (najczęściej) ruch wody pod powierzchnią gruntu, w obrębie luźnego materiału skalnego, czyli pokryw stokowych (zwietrzelin, deluwiów, pokryw blokowych, itp.).
- Stygali** – żyjący lub rozmnażający się pod ziemią.
- Subatlantycki** (gatunek, element, zespół roślinny itp.) → element subatlantycki.
- Subarktyczny** – występujący w obszarach sąsiadujących z Arktyką (lub bardzo przypominający obiekty tam się znajdujące).
- Subkontynentalny** (gatunek, element, zespół roślinny itp.) → element subkontynentalny.
- Sukcesja** – kierunkowe zmiany roślinności polegające na następowaniu po sobie zbiorowisk roślinnych (ekosystemów) różniących się strukturą i składem gatunkowym. Sukcesja rozpoczyna się od stadium inicjalnego, po którym następują stadia przejściowe, a kończy najbardziej trwałym stadium końcowym, odpowiednim dla określonych warunków siedliskowych, tzw. klimaksem.
- Sukcesja naturalna** – sukcesja odbywająca się spontanicznie, tzn. bez wpływu człowieka na jej przebieg.
- Sukcesja pierwotna** – sukcesja odbywająca się w miejscach, które nie były wcześniej zajęte przez rośliny, ich szczątki lub inne formy materii organicznej.
- Sukcesja wtórna** – sukcesja odbywająca się w miejscach, w których występująca poprzednio roślinność uległa zniszczeniu.
- Sukulenty** – rośliny gruboszowate, występujące na siedliskach suchych i skrajnie suchych, o silnie zgrubiałych liściach lub łodygach przystosowanych do magazynowania wody.
- Synantropijne gatunki** – towarzyszące człowiekowi gatunki rodzime lub obce, występujące przede wszystkim na siedliskach sztucznych.
- Synantropijne zbiorowiska** – zbiorowiska powstałe i utrzymujące się dzięki człowiekowi, zbudowane głównie z gatunków obcych.
- Syntakson** – ogólna nazwa każdej jednostki systematyki zbiorowisk roślinnych (podzespół, zespół, związek, rząd, klasa zespołów itd.).
- Syntaksonomia** – nauka o systematyce zbiorowisk roślinnych.
- Synuzjum** – drobnopowierzchniowe ugrupowanie roślin będące częścią jakiegoś zbiorowiska roślinnego, złożone z gatunków należących do tej samej formy życiowej lub (i) zachowujących podobne właściwości ekologiczne.
- Szata roślinna** – flora i zbiorowiska roślinne (łącznie).
- Świeży** – dotyczy określenia wilgotności, oznaczając gleby ani suche, ani wilgotne.
- Takson** – ogólna nazwa każdej jednostki systematyki organizmów żywych (podgatunek, gatunek, rodzaj, rodzina, rząd itd.).
- Terofity** – rośliny przeżywające niekorzystne pory roku w postaci nasion.
- Termofilny** – ciepłolubny (→ termofity).
- Termofity** – rośliny ciepłolubne, występujące w miejscach ciepłych, często nagrzanym przez słońce (np. na południowych i zachodnich zboczach wzniesień).
- Transekt** – linia, wzdłuż której wykonuje się obserwacje, wydłużona powierzchnia badawcza służąca do rejestracji zróżnicowania badanej cechy w gradiencie środowiskowym.
- Trofia** – inaczej: żywność.
- Wariant** – w systematyce fitysocjologicznej: jednostka niższa od podzespołu, wyróżniana na podstawie obecności pewnych gatunków (wyróżniających) jako efektu zróżnicowania lokalnosiedliskowego.
- Wskaźniki (liczby ekologiczne) Ellenberga** – wskaźniki określające preferencje poszczególnych gatunków roślin w odniesieniu do najistotniejszych czynników środowiskowych (m.in. odczyn gleby, ilość azotu, światło, wilgotność, temperatura) określone przez niemieckiego botanika Heinza Ellenberga (1913–1997).
- Wyleżyska śnieżne** – miejsca długotrwałego zalegania pokrywy śnieżnej w wysokich górach; położone w zagłębieniach pod ścianami skalnymi lub w niewielkich, zimnych dolinkach.
- Wyspowe stanowisko** – izolowane miejsce występowania gatunku rośliny lub zwierzęcia, oderwane od jego głównego zasięgu.
- Wysiłek** – słabe powierzchniowe wysączenie się wody podziemnej, bez widocznego odpływu na zewnątrz, powodujące zawilgocenie terenu.
- Zastępcze zbiorowiska** – zbiorowiska roślinne powstałe pod wpływem gospodarki człowieka i zajmujące miejsce zbiorowisk naturalnych.
- Zbiorowisko roślinne** – powtarzająca się kombinacja rosnących razem gatunków roślin.
- Zdjęcie fitysocjologiczne** – sposób opisu zbiorowiska roślinnego polegający na spisaniu wszystkich gatunków rosnących na określonej powierzchni próbnej wraz z oceną ilości każdego z nich.
- Zespół roślinny** (asocjacja roślinna) – powtarzająca się kombinacja rosnących razem gatunków roślin mająca przynajmniej jeden gatunek charakterystyczny.
- Zonacja** – pasowe następstwo roślinności w przestrzeni, wywołane zróżnicowaniem lokalnosiedliskowym zgodnie z określonym gradientem (kierunkiem zmian) czynników siedliskowych, np. na górskich zboczach, na brzegu cieków i zbiorników wodnych, na skraju lasu.
- Źródliśko** – zespół źródeł.
- Źródło** – samoczynny, naturalny, skoncentrowany wypływ wody podziemnej na powierzchni terenu lub w dnie zbiornika wodnego.

- FALIŃSKA K. 1996. Ekologia roślin. Podstawy teoretyczne, populacja, zbiorowisko, procesy. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa, ss. 453.
- HŁUSZCZYK H., STANKIEWICZ A. 1997. Słownik szkolny. Ekologia. Wyd. Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, ss. 83.
- JAROSZEWSKI W., MARKS L., RADOMSKI A. 1985. Słownik geologii dynamicznej. Wydawnictwa Geologiczne, Warszawa, ss. 310.
- KLIMASZEWSKI M. 1978. Geomorfologia. Ss. 1098. PWN, Warszawa, ss.1098.
- MATUSZKIEWICZ W. 2001. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. Vademecum Geobotanicum. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa, ss. 537.
- MIGOŃ P., GRYKIENIŃ S., PAWLAK R., SOBIK M. 2003,. Słownik geograficzny Europa, Wrocław, ss. 388.
- OLACZEK R. 1999. Słownik szkolny. Ochrona przyrody i środowiska. Wyd. Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, ss. 308.
- PAWLACZYK W., WOŁEJKO L., JERMACZEK A., STAŃKO R. 2002. Poradnik ochrony mokradeł. Wyd. Lubuskiego Klubu Przyrodników, Świebodzin, ss. 272.
- SZWEYKOWSCY A., J. (red.) 1993. Słownik botaniczny. Wiedza Powszechna, Warszawa, ss. 799.
- ZGÓŁKOWA H. (red.). Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny. Wyd. Kurpisz, Poznań.